

Leyla Qabil qızı Abasova
Bakı Dövlət Universiteti
Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının müəllimi,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru
e-mail: sg.leyla@gmail.com

Nailə Müzəffər qızı Mehraliyeva
Bakı Dövlət Universiteti
Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının dosenti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru
e-mail: nailamehraliyeva@bsu.edu.az

UDC 655.5

“YAZIÇI” NƏŞRİYYATININ YARANMASI VƏ İLK NƏŞRLƏRİ

Xülasə: Məqalədə hələ sovet dövründə Azərbaycanda zərurətdən yaranmış “Yazıçı” nəşriyyatının tarixi araşdırılır. Bu nəşriyyat “Azərneşr”in bədii və tərcümə ədəbiyyat şöbəsi əsasında yaradılmışdır. Yarandığı gündən nəşriyyatın repertuarında Azərbaycan və xarici yazıçıların əsərləri, eləcə də tərcümə əsərləri yer alır. Ona görə də “Yazıçı” nəşriyyatının fəaliyyətini diqqətlə öyrənmək çox vacibdir.

Açar sözlər: nəşriyyat, kitab, seriya, yazıçı, çap, tərcümə, cild, ədəbiyyat, orijinal əsərlər, tərcümə əsərləri.

Leyla Gabil gizi Abasova
Naila Muzaffar gizi Mehraliyeva

Establishment and first editions of "Yazichi" publishing house

Summary: The article discusses the history of the “Yazichi” publishing house created out of necessity, which was established in Azerbaijan during the Soviet era. “Yazichi” publishing house was established on a department basis of fiction and translated literature of “Azerneshr”. Since its establishment, the publishing house has been publishing successful publications, as it has published works by Azerbaijani and foreign writers, as well as translated works in its repertoire. Therefore, it is very important to thoroughly investigate the activities of the “Yazichi” publishing house.

Key words: publishing house, book, series, writer, print, translation, volume, literature, original works, translated works.

Лейла Габиль кызы Абасова
Найля Музаффар кызы Мехралиева

Основание и первые издания издательства “Язычи”

Резюме: В статье рассматривается история созданного по необходимости издательского дома «Язычи», созданного в Азербайджане еще в советское время. Издательство «Язычи» создано на основе отдела художественной и переводной литературы «Азернешра». С момента основания издательство издает успешные публикации, так как в его репертуаре публиковались произведения азербайджанских и зарубежных писателей, а также переводные произведения. Поэтому очень важно тщательно изучить деятельность издательства «Язычи».

Ключевые слова: издательство, книга, серия, писатель, печать, перевод, том, литература, оригинальные произведения, переводные произведения.

Azərbaycan yaradıcı insanları bitib-tükənməz mövzularla təmin edən zəngin ölkədir. Fədakar insanların xeyrxah işi oxucuları ən çox maraqlandıran və onların tərbiyəsində bilavasitə iştirak edən amillərdəndir. Xalqımızın tarixi mübarizəsindən, müasir həyatımızdan yazmaq dövrümüzün bədii abidəsini yaratmaq deməkdir. Ədəbiyyatın həyatla üzvi əlaqəsi prinsipini əməli surətdə həyata keçirmək bədii ədəbiyyatın, Azərbaycan yazıçılarının əsas vəzifəsidir. Təsədüfi deyildir ki, Azərbaycan yazıçılarının əsərləri həmişə xalqımızın böyük, xoş günlər, firavan həyat uğrunda mübarizəsinin, onun əzəmətli işlərinin bədii səlnaməsi olmuşdur. İnsan və onun həyatı, mübarizəsi, yaradıcılığı, ədəbiyyatın əbədi predmetidir. Buna görə də xalqın igidliyini, gözəlliyini, daha xoşbəxt gələcək uğrunda mübarizəsinin böyüklüyünü düzgün, parlaq boyalarla əks etdirmək, insanların yaradıcılıq səylərinin artmasına kömək etmək, insanları müsbət nümunələr əsasında tərbiyələndirmək ədəbi-bədii sahənin, görkəmli yazıçı və şairlərimizin şərəfli borcudur.

Dünyanın simasını dəyişdirən, tükənməz təbii sərvətləri aşkara çıxaran, qüdrətli sənaye mərkəzləri tikən, maddi nemətlər bolluğu yaradan, fəzanı fəth edən qəhrəmanlar ədəbiyyatımızda müsbət qəhrəman obrazının yaradılmasının əsasında durur. Bədii ədəbiyyatın bu qeyd edilən keyfiyyətləri onun əsaslı şəkildə nəşrini, inkişafını, təbliğini və yayılmasını tələb edir. Buna görə də ölkəmizdə nəşr edilən kitab məhsulunun 40 %-ni bədii ədəbiyyat təşkil edir. Çünki bədii ədəbiyyatın oxucu auditoriyası olduqca genişdir.

Ölkəmizdə fəaliyyət gösətərən dövlət və özəl nəşriyyatlar tərəfindən çap edilən əsərlərin çoxu müasir Azərbaycan yazıçılarının kitablarıdır. Bununla

bərabər Azərbaycan, rus və dünya ədəbiyyatı klassiklərinin, habelə müasir və xarici yazıçıların əsərlərinə də müəyyən yer verilir.

Hələ sovetlər dönəmində Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının bir sıra yazıçıların yazıçıları qurultaylarında məruzələrində və çıxışlarında, dövrü mətbuat səhifələrindəki yazılarında nəşriyyatlarımızın işi, bədii ədəbiyyat nəşri planlarının zəif yerinə yetirildiyi haqlı olaraq tənqid edilirdi. Amma bəzən bu tənqid yerinə düşmürdü. Belə ki, 1960-1970-ci illərdə bədii ədəbiyyat nəşri ildən-ilə artırdı. Tənqidi yazılarda, məruzələrdə isə planlaşdırılan nəşrlərin hamısının şap edilməsi iddia olunurdu. Halbuki onların hamısının nəşr edilməsi üçün mətbəə və kağız imkanları nəzərə alınmalıdır. Bu amillər planlaşdırılan bədii ədəbiyyatın hamısının çapına imkan vermirdi. Bu, nəşriyyat planları ilə kağız və poliqrafiya imkanları arasındakı uyğunsuzluq nəticəsində baş verirdi.

Yazıçıların nəşriyyatlarımızdan narazılıq etmələrinə bəzi hallarda haqq qazandıra bilərik. Çünki 1970-ci illərdə nəşriyyatlarımızın fəaliyyətində, ümumiyyətlə, kitab nəşri işində subyektivizm kök salmışdı. Buna görə də bir yazıçının ildə 5-6 əsəri çıxanda, o biri yazıçının 3-4 ildə bir əsəri çıxmıyanda, şübhəsiz ki, narazılıq meydana gəlirdi. Digər tərəfdən, 1960-1970-ci illərdə bədii ədəbiyyatın nəşrini planlaşdırmaqda Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı ilə Respublika Dövlətneşirkomunun əməkdaşlığının pozulması da işin rəvan aparılmasına mənfi təsir göstərən amillərdən idi. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının V qurultayında hesabat məruzəsində respublikamızda xüsusi bədii ədəbiyyat nəşriyyatı yaratmaq təklif edilirdi.

Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının təşəbbüsü və respublikamızda bədii ədəbiyyat nəşrinə oxucu tələbatının artması "Yazıçı" nəşriyyatının yaradılmasına əsas oldu. Beləliklə, 1977-ci ildə respublikada "Yazıçı" nəşriyyatı yaradıldı və 1978-ci ildən fəaliyyətə başladı [1, s.130].

"Azərənəşr"n nəzdindəki bədii və tərcümə ədəbiyyatı redaksiyaları "Yazıçı" nəşriyyatına verildi. Nəşriyyatın qarşısında respublikada bədii ədəbiyyatın nəşrini daha da genişləndirmək kimi məsul vəzifə qoyulmuşdu. Respublikada bu nəşriyyatın açılmasında başlıca məqsəd xalqımızın klassik və müasir yazıçılarının əsərlərini, rus və SSRİ xalqları ədəbiyyatının incilərini, dünya xalqları ədəbiyyatının ən gözəl əsərlərini geniş oxucu kütləsinə çatdırmaqdan ibarət olmuşdur. Fəaliyyətinin ilk 5 ili ərzində "Yazıçı" nəşriyyatı 800-ə yaxın adda 8 milyon nüsxədən artıq kitab nəşr etmiş, ədəbiyyat buraxılışının illik həcmi 1978-ci ildəki nisbətən təxminən 2 dəfə artmışdır. Nəşriyyatın buraxdığı ədəbiyyatın 90-93%-ni orijinal bədii ədəbiyyatın və bədii tərcümə ədəbiyyatının təşkil etməsi xüsusilə diqqətəlayiqdir [3, s.199-200].

"Yazıçı" nəşriyyatı 1978-1980-ci illərdə Azərbaycan yazıçı və şairlərinin əsərlərini, rus və SSRİ xalqları ədəbiyyatından, habelə xarici ölkələr ədəbiyyatından bir sıra qiymətli əsərləri çapdan buraxmışdır. Bu əsərlər sırasında Xaqani Şirvaninin "Şeirələr", Nizami Gəncəvinin "Şeirələr", Saib Təbrizinin "Seçilmiş əsərlər", İ.Nəsiminin "Şeirələr" (rus dilində), Molla Pənah

Vaqifin "Şeirleri" (rus dilində), Lev Tolstoyun 14 cildlik "Seçilmiş əsərlər", Maksim Qorkinin "Gərəksiz adamın həyatı", Arkadi Qaydarın "Uzaq ellər", Boris Polevoyun "Əsl insan haqqında povest", Q.Mirzəyevin "Bu bağda bül-bül ötər", S.Ayninin "Sələmçinin ölümü", Onore de Balzakın "Qorio ata", Əziz Nesinin "Taxtalı göydə məktub", "Bolqar hekayələri" və digərini göstərmək olar.

1960-1970-ci illərdə ədəblərimizin əsərləri, habelə tərcümə ədəbiyyatının bir qismi, çoxcildli külliyyatlar, antologiyalar, seçilmiş əsərlər və s. kitab tiplərində nəşr edilmişdir. Azərbaycan xalq yazıçısı S.Rəhimovun seçilmiş əsərlərinin 10 cildliyi, A.Şaiqin seçilmiş əsərlərinin 5 cildliyi, H.Mehdinin əsərlərinin 10 cildliyi, M.İbrahimovun əsərlərinin 10 cildliyi, S.Rəhmanın əsərlərinin 6 cildliyi və digər kitablar "Yazıçı" nəşriyyatının oxuculara verdiyi mühüm nəşrlər sırasında qeyd oluna bilər.

1970-1980-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin həyata keçirdiyi mühüm tədbirlər, qərar və göstərişlər, respublikada kitab nəşrinin, xüsusilə bədii ədəbiyyat nəşrinin genişlənməsində böyük rol oynadı.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin "Azərbaycanın böyük şair və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin ədəbi irsinin öyrənilməsi, nəşri və təbliğinin yaxşılaşdırılması tədbirləri haqqında" 5 yanvar 1979-cu il tarixli qərarı bu mənada xüsusilə diqqəti cəlb edir. Bu mühüm qərarla Nizami ədəbi irsinin nəşrinin keçmiş təcrübələri yekunlaşdırılır, müasir vəziyyət, uğurlar və nöqsanlar baxımından ətraflı təhlil olunur. Ən başlıcası isə bu istiqamətdə həyata keçiriləcək işlərin sabahı üçün geniş perspektivlər və imkanlar açılmışdı. Respublikamızda şairin "Xəmsə"sinə daxil olan 5 poeması və lirik şeirləri Azərbaycan və rus dillərində kütləvi tirajla nəşr edilmiş və bu əsərlərin SSRİ xalqlarının dillərində bir neçə təkrar nəşrləri buraxılmışdır.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1980-ci ildə qəbul etdiyi "Bədii ədəbiyyat klassikləri əsərlərinin tədqiqini, nəşrini və təbliğini yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında" qərarı respublikada klassik ədəbi irsin, ümumiyyətlə bədii ədəbiyyatın geniş şəkildə nəşrinin həyata keçirilməsinə yönəldilmişdi. Bu mühüm dövlət qərarı respublikada kitab nəşri işinin perspektiv xarakterli tematik planlarının məqsəd və oxucu təyinatını, mövzu aktuallığını təmin edirdi.

"Yazıçı" nəşriyyatının çapdan buraxdığı bir sıra kitablar xalqımızın mədəniyyət tarixinə, xalqlar arasındakı dostluğa və beynəlmiləçiliyə, əmək qəhrəmanlarına, adlı-sanlı neftçilərə, pambıqçılara, üzümçülərə və s. həsr edilmişdi. Nəşriyyatın buraxdığı "Qızıl ellər", "Bu günün həqiqəti", "İllər və insanlar" adlı qurultay nəşrlərində yazıçıların, jurnalistlərin şeirləri, oçerkləri və yol qeydləri toplanmışdır.

Həmin illərdə müxtəlif mövzularla bağlı ədəbi-bədii mövzuda yazılmış əsərlərin nəşrinə geniş yer verildi. "Yazıçı" nəşriyyatının tematik planında mövzu rəngarəngliyi, məzmun əhatəliliyi və kitabın tipologiyası üzrə nəşrlər

xüsusi yer tuturdu. Nəşriyyat 1982-ci ildə 110 adda orijinal bədii əsər, 30 adda tərcümə əsəri, 29 adda ədəbi-tənqid və ədəbiyyatşünaslıq, 11 adda isə incəsənət ədəbiyyatı və s. olmaqla cəmi 185 adda, 2098,6 min nüsxə ümumi tirajla kitab buraxmışdır [3, s.208].

"Yazıçı" nəşriyyatının fəaliyyətində kitabları seriyalarla buraxmaq xüsusi yer tuturdu. Bu mənada nəşriyyatın 1980-ci illərdəki "Beşilliyin qəhrəmanları", "Azərbaycan romanı", "Şairin kitabxanası", "Gənc müəllifin ilk kitabı", "Xalq yaradıcılığı kitabxanası" və s. seriyaları xüsusi əhəmiyyət kəsb edirdi. Nəşriyyat "Ustad aşığılar", "Klassik irsimizdən" kimi orijinal seriyalarla yanaşı, 1956-cı ildən nəşr olunmağa başlayan "Macərəlar kitabxanası", 1968-ci ildən nəşr olunmağa başlayan "Elmi fantastika kitabxanası", "Özbək ədəbiyyatı" adlı tərcümə ədəbiyyatı seriyalarını da davam etdirmiş, onlar oxucular arasında geniş yayılmış və rəğbətə qarşılanmışdır.

1981-1985-ci illərdə "Yazıçı" nəşriyyatı Nizami Gəncəvinin "Xəmsə"sinin poemalarını ("Sirlər xəzinəsi", "Leyli və Məcnun", "Xosrov və Şirin", "Yeddi gözəl", "İsgəndərnamə"), "Xəmsə miniatürləri", Cəlil Məmmədquluzadənin 6 cildlik "Seçilmiş əsərlər"i, Ələkbər Əbülhəsənin 3 cildlik "Seçilmiş əsərlər"ini, Məmməd Səid Ordubadinin "Dumanlı Təbriz" (rus dilində) və s. digər kitabları çapdan buraxmışdır.

Bu dövrdə respublikada kitab nəşrini yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə Dövlətnəşrkomunda bədii kitabların – orijinal və tərcümə ədəbiyyatının nəşrini inkişaf etdirmək və daha da yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə məsələ müzakirə edilmişdir. Respublika Dövlətnəşrkomu bu məqsədlə "Yazıçı" nəşriyyatının fəaliyyətinin genişləndirilməsini zəruri hesab etmişdi.

Ümumiyyətlə, "Yazıçı" nəşriyyatı öz fəaliyyəti dövründə Azərbaycan kitab mədəniyyəti xəzinəsinə çox sayda qiymətli töhvələr vermişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Abasova L. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı "Azərnəşr"in yaranması və fəaliyyəti. – Bakı: Aspoliqraf, 2020. – 352 s.
2. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının idarə heyətinin V və VI qurultaylar arasında görülmüş yaradıcılıq – təşkilat işləri haqqında hesabat. – Bakı, 1976. – 30 s.
3. Həsənov H. Azərbaycan kitabının inkişaf mərhələləri. – Bakı: Azərnəşr, 1989. – 256 s.